

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,

themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

**Голові Комітету Верховної
Ради України з питань
правової політики
Андрію КОСТІНУ**

**Щодо проєкту Закону
(реєстр. № 3605)**

Шановний Андрію Євгенійовичу!

У зв'язку з листом Комітету Верховної Ради України з питань правової політики від 16.06.2020 № 04-26/03-2020/77633 4 щодо висловлення пропозицій і зауважень до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відшкодування шкоди за біль та жаль» (реєстр. № 3605 від 05.06.2020) (далі – проєкт Закону) Міністерство юстиції України повідомляє про таке.

Проектом Закону пропонується в усіх положеннях Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського кодексу України та Кодексу законів про працю України здійснити заміну термінології «моральна шкода» на «шкода за біль та жаль».

При цьому зі змісту пояснювальної записки вбачається, що метою законопроєкту є реформування визначення моральної шкоди відповідно до європейського законодавства та курсу України, передбаченого Конституцією України.

Проте аналіз положень Конституції України дозволяє констатувати, що в її нормах використовується термінологічна конструкція «моральна шкода».

Так, наприклад, відповідно до частини четвертої статті 32 Конституції України кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Згідно зі статтею 56 Конституції України кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями чи

Міністерство юстиції України
№29518/1199-1-20/11.3.3 від
03.07.2020
Малюська Д.Л. (Міністр) 03.07.2020
15:27

бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Частиною четвертою статті 62 Конституції України визначено, що у разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку (частина третя статті 152 Конституції України).

Таким чином, внесення проєктом Закону зазначених змін до законодавчих актів призведе до їх неузгодженості з положеннями Конституції України.

Крім того, зазначені зміни є безсистемними, адже існує низка законодавчих актів, які також оперують терміном «моральна шкода», зокрема, Сімейний кодекс України, Закони України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» тощо.

Крім того, до тексту законопроєкту висловлюються такі зауваження.

Підпунктом 3 пункту 2 розділу 1 проєкту Закону пропонується у статті 23 Цивільного кодексу України (далі – ЦК), зокрема, частину другу викласти у такій редакції:

«2. Шкода за біль та жаль полягає:

- 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;
- 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи;
- 5) у шкоді, спричиненій почуттям у зв'язку з порушенням таємниці листування та записів конфіденційного характеру, втручанням у приватне життя особи внаслідок несанкціонованої фотозйомки, розголошення відомостей про приватне життя, розголошення недостовірної інформації про особу;
- 6) у порушенні ділової етики та норм трудового законодавства.»

Тобто, вказаними змінами розширюється визначення поняття моральної шкоди.

Водночас частинами першою, другою статті 270 ЦК визначено, що відповідно до Конституції України фізична особа має право на життя, право на охорону здоров'я, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність особистого і сімейного життя, право на повагу до гідності та честі, право на таємницю

листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на недоторканність житла, право на вільний вибір місця проживання та на свободу пересування, право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

Цим Кодексом та іншим законом можуть бути передбачені й інші особисті немайнові права фізичної особи.

Так, крім наведених видів особистих немайнових прав, главами 21, 22 ЦК також визначені особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи та соціальне буття фізичної особи.

При цьому згідно зі статтею 280 ЦК, якщо фізичній особі внаслідок порушення її особистого немайнового права завдано майнової та (або) моральної шкоди, ця шкода підлягає відшкодуванню, крім випадку неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» в порядку, передбаченому зазначеним Законом, яка підлягає спростуванню.

Тобто, зазначені зміни не привносять жодної новизни у правове регулювання відносин відшкодування моральної шкоди внаслідок порушення особистих немайнових прав особи.

Підпунктом 27 пункту 2 розділу 1 проекту Закону пропонується у статті 1231 ЦК, зокрема, виключити частину п'яту.

Так, чинна редакція статті 1231 ЦК регламентує спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем.

Частиною п'ятою зазначеної статті ЦК встановлено, що за позовом спадкоємця суд може зменшити розмір неустойки (штрафу, пені), розмір відшкодування майнової шкоди (збитків) та моральної шкоди, якщо вони є непропорційно великими порівняно з вартістю рухомого чи нерухомого майна, яке було одержане ним у спадщину.

При цьому слід зазначити, що, по-перше, положення частини п'ятої статті 1231 ЦК стосуються не виключно моральної шкоди, а регулюють також інші майнові права спадкоємця.

По-друге, з огляду на регламентування пунктом 6 частини першої статті 3 ЦК загальної засади цивільного законодавства справедливості та розумності наведене положення є досить вдалим з точки зору недопущення можливих порушень майнових прав спадкоємців.

З повагою

Міністр

Денис МАЛЮСЬКА